

عدل و جود اجتماعي از دید امام علي(ع)/ چرا امام عدل را بالاتر از احسان می داند

به گزارش خبرگزاری مهر، علمای اخلاق جود را از عدل بالاتر دانسته اند، اما امام علي(ع) در کمال صراحت می گوید عدل از جود و حسان بالاتر است.

بر اساس دیدگاه و نظر امام علی (ع) "عدل جریان کارها را در مجرای خود قرار می دهد، اما جود جریانها را از مجرای اصلی خارج می کند"، بنابراین جامعه را هرگز با جود و احسان نمی توان اداره کرد، چرا که پایه سازمان اجتماع، عدل است.

به گزارش خبرگزاری مهر، علمای اخلاق جود را از عدل بالاتر دانسته اند، اما امام علي(ع) در کمال صراحت می گوید عدل از جود و حسان بالاتر است. جود و احسان از لحاظ معنی نزدیک به یکدیگرند. در آیه قرآن کریم عدل قرین احسان ذکر شده است. عدل در اجتماع به منزله پایه های ساختمان است و احسان از نظر اجتماع به منزله رنگ آمیزی و نقاشی و زینت ساختمان است. اول باید پایه درست باشد، بعد نوبت به زینت و رنگ آمیزی و نقاشی می رسد. اگر خانه از پای بست ویران است دیگر چه فایده که خواهی در بند نقش ایوان باشد؟ اما اگر پایه محکم باشد در ساختمان بی نقاشی و بی رنگ آمیزی هم می توان زندگی کرد. ممکن است ساختمانی فوق العاده نقاشی خوب داشته باشد و ظاهرش جالب باشد اما چون پایه خراب است یک باران کافی است آن را بر سر اهلش خراب کند.

به علاوه همین جودها و احسانها و ایثارهایی که در موقعی خوب و مفید است و از نظر جود کننده فضیلتی بسیار عالی است، از نظر گیرنده فضیلت نیست، حساب او راهم باید کرد. حساب اجتماع را هم باید کرد. اگر رعایت موازنه اجتماعی نشود همین فضیلت اخلاقی موجب بدبختی عمومی و خرابی اجتماع می گردد.

صدقات زیاد و اوقاف زیاد و حساب نکرده در هر جا که وارد شده مانند سیل جامعه را خراب کرده، روحیه ها را تنبل و فاسد بار آورده است مصداق کلام خدا بوده درباره بعضی اتفاق ها که در آیه 117 سوره آل عمران می فرماید: مثل آنچه [آنان] در زندگی این دنیا [در راه دشمنی با پیامبر] خرج می کنند همانند بادی است که در آن سرمای سختی است که به کشتزار قومی که بر خود ستم نموده اند بوزد و آن را تباه سازد و خدا به آنان ستم نکرده بلکه آنان خود بر خویشان ستم کرده اند

جامعه را هرگز با جود و احسان نمی توان اداره کرد. پایه سازمان اجتماع، عدل است، احسان و جود فضیلتی حساب نشده و اندازه گیری نشده کارها را از مدار خود خارج می کند. امام سجاد(ع) می فرماید: بسیاری از بس خوبشان را و مدحشان را گفتند فاسد شدند بسیاری از مردم چون از عییشان چشم پوشی شد و مورد انتقاد قرار نگرفتند مغرور شدند، بسیاری از مردم هم چون به آنها احسان شد و از راه احسان زندگی و کارشان اداره شد تدریجاً در غفلت فرو رفتند.

حضرت علي(ع) می فرماید: "عدل جریان کارها را در مجرای خود قرار می دهد، اما جود جریانها را از مجرای اصلی خارج می کند". بسیاری از مردم ابتدا که می شنوند علي، مظهر کامل جود و سخا عدل را از جود برتر دانسته تعجب می کنند که چطور می شود عدل از جود بالاتر باشد! یعنی چه علي(ع) که سرآمد اهل جود و ایثار و کرم است، درباره جود و کرم می فرماید که جود و کرم کارها را از جریان خودش خارج می کند؟

ما بیشتر اوقات به عدل و جود از جنبه اخلاقی و جنبه فضیلت شخصی و نفسانی توجه کرده ایم اما جنبه دیگر و مهم جنبه اجتماعی است و ما کمتر به این جنبه فکر کرده ایم و علت این که اگر توجه داشته ایم این است که مدت زیادی نیست که بشر به ارزش مطالعات اجتماعی پی برده و قوانین اجتماعی را شناخته است. در سابق کم و بیش بعضی از متفکرین ما توجه داشته اند اما به صورت علوم مدونی نبوده است، لذا در قضایا فقط به جنبه های اخلاقی و فردی آنها نگاه می کرده اند. و کسی در هیچ کتابی بحثی در این مورد نکرده است و حال آنکه این جمله در نهج البلاغه است و در دسترس همه بوده است.

کلام امام علی (ع) با مقیاسهای اخلاقی نمی توانسته در نظرها معنی درست و قابل توجهی داشته باشد، اما امروزه به برکت پیشرفت علوم اجتماعی، مقیاسهای دیگر غیر از مقیاسهای اخلاقی به دست ما رسیده می فهمیم که چه کلام پرازشی است و چقدر از زمان خودش جلوتر و بالاتر است.